

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

LEZING VAN HET
BESTUURSAKKOORD VAN DE
VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE
2014-2019

November 2014

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	2
ALGEMEEN (1)	3
<i>Armoedetoets verscherpt de strijd tegen armoede (1.5)</i>	3
<i>Participatief beleid (1.6)</i>	3
COMMUNICATIE EN MEDIA (2)	4
<i>Toegankelijke dienstverlening via aangepaste ICT-strategie (2.4)</i>	4
STEDELIJK BELEID (5)	5
<i>Projectlijn voor sociale stadsinnovatie (5.3.)</i>	5
ONDERWIJS EN VORMING (6)	6
<i>Spreken met één stem (6.2)</i>	6
<i>Handen uit de mouwen voor het secundair onderwijs (6.3)</i>	6
<i>Over het muurtje kijken: realiseren van een doorgaande lijn (6.4)</i>	7
<i>Kiezen voor lesgeven in Brussel (6.11)</i>	7
<i>Gekruist beleid Onderwijs, Opleiding en Werk (6.12)</i>	8
BREDE SCHOOL (7)	10
<i>Hefboom voor maximale ontwikkelingskansen (7.1)</i>	10
WELZIJN (9)	11
GEZONDHEID (10)	11
<i>Initiatieven met een bijzondere meerwaarde voor Brussel (10.1)</i>	11
GEZIN (11)	12
<i>Verhogen van de capaciteit van de kinderopvang (11.2)</i>	12
<i>Eén lokaal loket kinderopvang werd opgericht (11.4)</i>	12
CULTUUR (12)	13
<i>Cultuur past partout (12.4)</i>	13
BIBLIOGRAFIE	14

INLEIDING

De doeltreffendheid van het gevoerde beleid is onder andere verbonden met de wijze waarop het rekening houdt met de realiteit waarop het een impact wil hebben. De mate waarin zowel de begunstigden van dit beleid als de beroepskrachten die het uitvoeren, bij de reflectie - voorafgaand aan een beleidsbeslissing - betrokken zijn geweest, speelt daarbij een bepalende rol. Dit geldt voor alle materies, en in het bijzonder voor armoede, omdat het hier over een erg complex en multidimensionaal fenomeen gaat dat moeilijk te vatten is. De actoren betrokken in de strijd tegen armoede zijn bovendien talrijk en erg divers van aard. Dit is de reden waarom de federale Staat, de gewesten en de gemeenschappen samen een plaats voor structurele dialoog hebben opgericht, open voor diverse actoren, privaat of publiek: het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (samenwerkingsakkoord betreffende de bestending van het armoedebeleid). Op die manier hebben de overheden zich van een instrument voorzien om regelmatig naar de vaststellingen van het terrein te luisteren en de problematiek goed trachten te begrijpen, gebaseerd op de kruising van verschillende ervaringen, waarbij de kennis van elkeen onontbeerlijk is. Deze dialoogmethode wordt ook in een bredere context geplaatst door gebruik te maken van beschikbare cijfergegevens en bestaande wetenschappelijke literatuur.

In deze nota geven we op beknopte wijze de reflecties weer die plaatsvonden binnen de overleggroepen georganiseerd door het Steunpunt, met betrekking tot de thema's die in het regeerakkoord worden behandeld. We verwijzen ook naar resultaten van onderzoek dat op vraag van het Steunpunt, en met financiering van de POD Wetenschapsbeleid, werd gevoerd. Het is dus mogelijk dat er elementen van het regeerakkoord, die nochtans pertinent zijn met betrekking tot de strijd tegen armoede, niet worden behandeld in deze nota omdat ze nog geen voorwerp waren van werkzaamheden binnen het Steunpunt. We willen ook opmerken dat het Steunpunt momenteel werkt rond de rol van publieke diensten in de strijd tegen armoede. In de bibliografie zijn de publicaties opgenomen die werden gebruikt voor deze nota; er zijn hyperlinks naar de site www.armoedebestrijding.be ingevoegd opdat de lezer gemakkelijk toegang zou hebben tot de bronnen indien hij of zij meer wenst te weten over een bepaald thema.

De oefening slaat op het geheel van het regeerakkoord, dus niet alleen op het punt in het regeerakkoord dat expliciet aan armoede is gewijd. Heel wat beleid heeft immers een impact op armoede.

De algemene structuur van de nota komt overeen met deze van het regeerakkoord. Voor elk hoofdstuk dat we behandelen, geven we eerst een korte voorstelling van de punten die in het regeerakkoord aan bod komen en die we bespreken. De reflectie van het Steunpunt wordt vervolgens in cursief weergegeven.

ALGEMEEN (1)

Armoedetoets verscherpt de strijd tegen armoede (1.5)

De VGC wil het Brussel Platform Armoede ondersteunen bij de uitwerking van een 'armoedetoets' en van concrete acties om de participatie van mensen in armoede aan het Nederlandstalig aanbod te vergroten. Daarnaast zal er een Kinderarmoedebestrijdingsplan (jonge kinderen 0-3 jaar en hun ouders) opgesteld worden volgens de bepalingen van de Vlaamse decreten en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten armoedebestrijding en preventieve gezinsondersteuning.

Er wordt op verschillende bestuursniveaus gewerkt aan de ontwikkeling en de implementatie van een 'armoedetoets'. Deze 'armoedetoets' kan echter verschillende vormen en invullingen hebben. Het is interessant om deze verschillende oefeningen en ervaringen te bekijken en daarrond uit te wisselen. Momenteel organiseert het Steunpunt een dergelijke uitwisseling. Wat betreft het kinderarmoedebestrijdingsplan is het belangrijk om ook andere jonge doelgroepen trachten te bereiken. Zo worden ook jongvolwassenen geconfronteerd met specifieke problematieken, bijvoorbeeld bij het verlaten van een instelling bijzondere jeugdbijstand rond de leeftijd van 18 jaar. Jongvolwassenen zijn de ouders van morgen ...

Participatief beleid (1.6)

Draagvlak en participatie worden als belangrijke elementen voor beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie naar voren gebracht. Een duidelijk afsprakenkader over frequentie, taken, opvolging en status van adviezen, informatie-uitwisseling, e.d. zal worden vastgelegd.

De participatie van actoren in beleid is inderdaad bijzonder van belang. Zowel in de voorbereiding als in de evaluatie dienen actoren betrokken te worden, met inbegrip van personen die in armoede leven en hun verenigingen. Hierbij mag de feedback vanuit het beleid op de ingebrachte ervaringen en inzichten niet vergeten worden.

COMMUNICATIE EN MEDIA (2)

Toegankelijke dienstverlening via aangepaste ICT-strategie (2.4)

De VGC wil klantgerichter werken, meer openheid, beter bereikbaar zijn, aanvragen eenvoudiger maken en sneller antwoorden, waarbij ze ICT-strategie wil aanpassen.

De dienstverlening en publieke diensten in het algemeen zijn inderdaad bijzonder belangrijk, ook in de strijd tegen armoede. Wanneer in het kader hiervan ICT-strategieën worden uitgewerkt, dient men telkens de verschillende bevolkingsgroepen voor ogen te houden, ook diegenen die niet in de mogelijkheid zijn om van elektronische informatie of toepassingen gebruik te maken. Nog steeds tonen cijfers, evenals signalen van het terrein, aan dat er sterk rekening moet worden gehouden met de problematiek van een digitale kloof.

STEDELIJK BELEID (5)

Projectlijn voor sociale stadsinnovatie (5.3.)

De VGC wil 10 % van het Stedenfonds beschikbaar stellen voor een projectoproep voor 'sociale stadsvernieuwing', die nieuwe vormen van activisme, coöperatieven en growfunding als gemeenschapsvorming mogelijk maken.

Het is belangrijk om er op toe te zien dat ook organisaties die met kansarme groepen werken toegang hebben tot een dergelijke projectgroep en daadwerkelijk in staat zijn om een projectvoorstel in te brengen. Dit aandachtspunt geldt eveneens voor de spontane initiatieven van bijvoorbeeld burgers die bottom-up een oplossing trachten te vinden voor hun huisvestingsprobleem.

ONDERWIJS EN VORMING (6)

Spreken met één stem (6.2)

De voorbije beleidsperiodes werd de kwaliteitsondersteuning van het basisonderwijs structureel uitgebouwd op het vlak van taal en meertaligheid, ouder- en buurtbetrokkenheid en omgaan met diversiteit. De voorbije jaren werd heel wat expertise ontwikkeld op het vlak van omgaan met armoede binnen onderwijs. De VGC wil een opgeleide ervaringsdeskundige (met expertise op het vlak van onderwijs) inschakelen.

De leefwereld en dagelijkse werkelijkheid van mensen in armoede en die van de school kunnen ver uit elkaar liggen: gezinnen in armoede zijn vaak minder vertrouwd met de schoolcultuur (waarden, regels, taalgebruik), vele ouders in armoede hebben zelf een eerder problematisch schooltraject achter de rug waardoor hun kijk op de school gekleurd is, de moeilijke leefomstandigheden van gezinnen in armoede vergen veel inspanningen zodat er minder energie overblijft om te investeren in de school... Voor de schoolloopbaan van kinderen in armoede is het essentieel dat de relatie tussen ouders, kinderen en de school zo optimaal mogelijk verloopt. Om een vertrouwensband met de leerlingen en hun ouders op te bouwen en om het leerproces van leerlingen uit een kansarm gezin optimaal te begeleiden, is het nodig dat leerkrachten hun kennis van en gevoeligheid en begrip voor de armoedethematiek verhogen. De inzet van ervaringsdeskundigen in de armoede als brugfiguur kan een meerwaarde betekenen, op voorwaarde dat hun werk op het terrein ondersteund wordt.

Handen uit de mouwen voor het secundair onderwijs (6.3)

De VGC wil initiatieven ondersteunen die de samenwerking tussen de derde graad basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs mogelijk maken en ruimte bieden om extra in te zetten op de talenten van alle leerlingen, zodat deze zich verder kunnen ontwikkelen op basis van hun interesses en een gefundeerde studiekeuze kunnen maken (schakelschool – brede eerste graad).

Er wordt versterkt ingezet op de uitbouw en uitrusting van het technisch en het beroepssecundair onderwijs. De keuze voor een technische richting moet een positieve keuze zijn.

De overgang van het basis- naar het secundair onderwijs is een belangrijk transitie-moment in de schoolloopbaan, dat niet voor alle kinderen even vlot verloopt. Vooral jongeren uit arme gezinnen zijn het slachtoffer van het watervalstelsel, waarbij leerlingen op scharniermomenten naar een minder gewaardeerde studierichting, onderwijsvorm of school worden verwezen. Deze oriëntering is vooral ingegeven door de schoolresultaten van deze leerlingen, die op hun beurt bepaald zijn door socio-economische factoren, en minder door hun interesses en vaardigheden. Door vanaf het basisonderwijs technische en handvaardigheidsvakken aan te bieden, kunnen jonge kinderen interesse ontwikkelen voor meer technische richtingen en later een positieve keuze maken. In het secundair onderwijs kan het

aanbieden van een gemeenschappelijke stam er voor zorgen dat alle leerlingen de nodige algemene en meer technische basiskennis en – vaardigheden verwerven. Daarnaast kan een uitgestelde studiekeuze de kans vergroten dat jongeren een meer bewuste en positieve keuze maken die aansluit bij hun competenties en interesses.

Over het muurtje kijken: realiseren van een doorgaande lijn (6.4)

In de ontwikkeling van kinderen en jongeren zijn er verschillende scharniermomenten (thuis – kinderopvang; kinderopvang – kleuterschool; kleuterschool – lagere school; lagere school – secundair onderwijs; secundair onderwijs – hoger onderwijs). Door het verbinden van deze scharniermomenten creëren we een doorgaande lijn, die kinderen en jongeren in staat stelt om hun talenten maximaal te ontwikkelen. Daarvoor zijn samenwerking, afstemming en gezamenlijke verantwoordelijkheid van organisaties en sectoren noodzakelijk.

De schoolloopbaan van leerlingen wordt vandaag sterker bepaald door hun socio-economische achtergrond dan door hun interesses en talenten. Deze sociale ongelijkheid in het onderwijs manifesteert zich reeds vanaf het kleuteronderwijs. Kinderen uit maatschappelijk kwetsbare gezinnen participeren minder aan het kleuteronderwijs, waardoor ze in het basisonderwijs vaak al starten met een achterstand. Leerlingen uit kansarme sociale milieus zijn vaker het slachtoffer van het watervalstelsel, waarbij ze op scharniermomenten in hun schoolloopbaan naar een minder gewaardeerde school, onderwijsvorm (bijzonder onderwijs) of studierichting (technisch en beroeps) worden verwezen. Ook studieoriëntering gebeurt te vaak op basis van de schoolse prestaties van een leerling (die op hun beurt socio-economisch bepaald zijn) in plaats van op basis van diens interesses en vaardigheden.

Hoewel het vooreerst de taak is van de school om het leerproces van alle leerlingen optimaal te begeleiden, mag tegelijk de rol en verantwoordelijkheid van andere actoren binnen en buiten de school om dit leerproces te ondersteunen niet onderschat worden. Daarom is het nodig de rol van de verschillende spelers die betrokken zijn bij de schoolloopbaan van kinderen te verduidelijken en op elkaar af te stemmen, met bijzondere aandacht voor de noodzakelijke omkadering van (kansarme) leerlingen die moeilijkheden ondervinden op school. Het concept en verschillende praktijken van 'brede school' kunnen hier inspirerend zijn (zie ook punt 7.1. van het bestuursakkoord).

Kiezen voor lesgeven in Brussel (6.11)

Een goed schoolteam is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs. We zetten niet alleen in op de verbetering van het imago van het beroep van leraar, maar vragen ook om de lerarenopleiding af te stemmen op de noden van het onderwijs in een grootstedelijke context.

Het is cruciaal om in de lerarenopleiding structurele aandacht te geven aan het leren omgaan met diversiteit. In het bijzonder aan de problematiek van armoede en de impact hiervan op de relatie school-gezin en op het leerproces van kinderen. Zowel een transversale aanpak tijdens de opleiding als een aanbod van bijscholing, navorming en begeleiding voor leerkrachten die reeds voor de klas staan, zijn nodig. Alleen zo kan de gevoeligheid van leerkrachten voor onder andere de armoedethematiek verhogen, een noodzakelijke voorwaarde om een vertrouwensband met de leerlingen en hun ouders op te bouwen en om het leerproces van leerlingen uit een kansarm gezin optimaal te begeleiden.

Gekruist beleid Onderwijs, Opleiding en Werk (6.12)

Het tegengaan van de hoge jeugdwerkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest veronderstelt dat er absolute prioriteit wordt gegeven aan meer synergie tussen Onderwijs, Opleiding en Werk, en aan taalondersteuning. De VGC zet in op sectorale samenwerking tussen scholen en opleidingspartners met het oog op de ontwikkeling van geïntegreerde trajecten onderwijs en beroepsopleiding, de uitwisseling van expertise tussen leerkrachten en instructeurs, het gezamenlijk gebruik van infrastructuur en de contacten met werkgevers. Ze investeert ook in de uitbouw van een open leercentrum waar jongeren, in het bijzonder leerlingen uit het deeltijds onderwijs en de leertijd, Nederlands kunnen leren.

Zeker jongeren in armoede en vroegtijdige schoolverlaters hebben moeite om zich in te schakelen op de arbeidsmarkt. Sommigen onder hen hervatten een opleiding, anderen kennen een betrekkelijk lange periode van werkloosheid of een opeenvolging van werkloosheidsperiodes en jobs van korte duur, nog anderen 'haken af' van de arbeidsmarkt. Deze werkloosheidsperiodes en de vicieuze cirkel van inactiviteit en kortdurende jobs zorgen voor demotivatie en een verlies aan vaardigheden, en brengen zo schadelijke effecten voor de beroepsloopbaan op lange termijn met zich mee.

Het stelsel van deeltijds leren en werken kan als springplank fungeren naar een kwaliteitsvolle job op voorwaarde dat de verhouding tussen de algemene en de professionele vorming (in de centra en in de onderneming) evenwichtig is en niet enkel dient om jongeren technische, maar ook burgerschapsvormende vaardigheden te laten verwerven. Momenteel bereikt het stelsel echter slechts een beperkt aantal leerlingen en worden de doelstellingen ervan niet altijd waargemaakt, in het bijzonder voor jongeren in armoede. Die laatsten zijn oververtegenwoordigd in het systeem. Het verwerven van basiskennis tijdens de algemene vorming vormt één van de sleutelfactoren opdat het stelsel zijn ambities kan bereiken. Dit houdt in dat er voldoende aandacht is voor de taalbeheersing van het Nederlands, en zo nodig aan de kennis van de tweede landstaal, voor mogelijkheden tot remediëring en voor aangepaste pedagogische methodes.

De maatregelen gericht op een betere beroepsinschakeling van schoolverlaters dienen ingepast te worden in een meerdimensionale aanpak van de overgang van school naar werk. Het wegwerken van schoolse ongelijkheden, en het aanpakken van problemen bij jongeren op andere levensdomeinen, zijn onontbeerlijke schakels in deze aanpak.

BREDE SCHOOL (7)

Hefboom voor maximale ontwikkelingskansen (7.1)

Scholen en organisaties worden geconfronteerd met maatschappelijke uitdagingen zoals armoede, sociale ongelijkheid, diversiteit en meertaligheid. Door duurzaam en kwaliteitsvol samen te werken tussen de verschillende sectoren, kan de brede school een antwoord bieden op maat van kinderen en jongeren.

Hoewel het vooreerst de taak van de school is om het leerproces van alle leerlingen optimaal te begeleiden, mag tegelijk de rol en verantwoordelijkheid van andere actoren binnen en buiten de school om dit leerproces te ondersteunen niet onderschat worden. Daarom is het nodig de rol van de verschillende spelers die betrokken zijn bij de schoolloopbaan van kinderen te verduidelijken en op elkaar af te stemmen, met bijzondere aandacht voor de noodzakelijke omkadering van (kansarme) leerlingen die moeilijkheden ondervinden op school. Het concept en verschillende praktijken van 'brede school' kunnen hier inspirerend zijn.

WELZIJN (9)

Zie hoofdstuk Gezondheid (10) en Gezin (11).

GEZONDHEID (10)

Initiatieven met een bijzondere meerwaarde voor Brussel (10.1)

Enerzijds dienen de gezondheidsongelijkheden, met bijzondere aandacht voor gezondheidspreventie, voor maatschappelijk kwetsbare jongeren en volwassenen in kansarme wijken weggewerkt te worden. Anderzijds moeten ziekten die specifiek in grootsteden voorkomen worden bestreden. Laagdrempelige eerstelijnsgezondheidszorg op wijkniveau is daarbij efficiënt.

De sociale gezondheidsongelijkheden, zowel in de gezondheidstoestand als in de toegang tot het preventief en curatief gezondheidszorgaanbod, nemen nog steeds toe. Naast een transversaal gezondheidsbeleid in samenwerking met alle beleidsdomeinen en –niveaus dat inspeelt op de verschillende sociale determinanten die de gezondheid en de toegang tot gezondheidszorg bepalen, kunnen ook lokale initiatieven interessant zijn. Mensen in armoede ervaren de laagdrempelige, multidisciplinaire, preventieve aanpak van de wijkgezondheidscentra erg positief. Meerdere onderzoeken benadrukken de effectiviteit van het forfaitair systeem dat in de wijkgezondheidscentra wordt toegepast. Dit systeem maakt eerstelijnszorg beter toegankelijk voor rechthebbenden op een verhoogde tegemoetkoming, ongeacht de wijk waarin ze wonen. Bovendien kosten de forfaitaire praktijken niet meer aan het RIZIV dan de praktijken die worden terugbetaald per prestatie, terwijl ze de kosten voor de patiënt verminderen. Patiënten die zijn ingeschreven in het forfaitair systeem betalen immers geen remgeld voor eerstelijnszorg, krijgen vaker generische geneesmiddelen voorgeschreven en betalen minder remgeld en supplementen voor tweedelijnszorg omdat ze minder naar deze tweedelijnszorg worden doorverwezen. Daarenboven tonen kwaliteitsindicatoren een gelijkwaardige kwaliteit van de zorg aan tussen de prestaties 'per prestatie' of 'met forfait' voor wat betreft de opvolging van bepaalde pathologieën. De resultaten zijn beter voor de forfaitaire prestaties als het gaat over preventie en voorschrijvingen van antibiotica. Deze vorm van forfaitaire gezondheidszorg zou – complementair aan het klassiek aanbod - beter ondersteund, uitgebreid en gepromoot kunnen worden (ook op het platteland).

GEZIN (11)

Verhogen van de capaciteit van de kinderopvang (11.2)

De VGC is de motor voor de realisatie van een inhaalbeweging inzake Nederlandstalige kinderopvang in Brussel. In het kader van de brede kinderopvang gaat bijzondere aandacht naar ouderwerking en ontmoetingsplaatsen.

Kinderopvang dient in de eerste plaats een steun te zijn voor alle gezinnen, ook voor meer kwetsbare gezinnen, die niet alleen een vraag hebben naar kinderopvang in functie van tewerkstelling, maar ook bij andere alledaagse gebeurtenissen (doktersbezoek, vrijwilligerswerk, ...) of in crisissituaties (oproep door rechtbank, dringende verhuis, ...). Deze noden vereisen meestal flexibele opvangplaatsen waarbij opvang geboden wordt voor een kortere duur, voor een tijdelijke periode, op atypische uren. Om kinderopvang voor gezinnen in armoede voorhanden, toegankelijk en betaalbaar te maken, is aandacht voor ouderwerking en ontmoetingsplaatsen een interessante piste.

Eén lokaal loket kinderopvang werd opgericht (11.4)

Via een webapplicatie worden de opvangvragen naar Nederlandstalige kinderopvang centraal geregistreerd.

Voor gezinnen uit minder bevoorrechte milieus is het noodzakelijk dat de inschrijvingsmodaliteiten zoveel mogelijk vereenvoudigd zijn. Het is nodig deze initiatieven samen met de verschillende betrokkenen te evalueren en bij te sturen om nieuwe drempels en ongewenste effecten te vermijden.

CULTUUR (12)

Cultuur past partout (12.4)

De VGC wil streven naar een maximale participatie aan cultuur en vrije tijd.

Deelname, bijdrage en opbouw van cultuur maakt wezenlijk deel uit van een bredere kijk op maatschappelijke participatie. Om dit recht te realiseren, is het belangrijk dat cultuur een ruime invulling krijgt. Ook sport en andere vrijetijdsbesteding dienen toegankelijk te zijn voor mensen in armoede en hun kinderen.

BIBLIOGRAFIE

De teksten in deze nota zijn vooral gebaseerd op publicaties van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

6. Onderwijs en vorming

Verlag 2004-2005. Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Pedagogische en financiële engagementen nemen voor het waarborgen van het recht op onderwijs](#), p. 49-56.

Verlag 2008-2009. Deel 1 Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Studieoriëntering: herwaardering van competenties of versterking van ongelijkheden?](#), p. 63-92.

Verlag 2010-2011. Strijd tegen armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Jongeren in armoede en het deeltijds leren en werken](#), p. 98-128.

7. Brede school

Verlag 2004-2005. Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Pedagogische en financiële engagementen nemen voor het waarborgen van het recht op onderwijs](#), p. 49-56.

10. Gezondheid

Verlag 2012-2013. Sociale bescherming en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Sociale bescherming voor wie ziek is of een handicap heeft](#), p. 61-94.

11. Gezin

Verlag 2000-2001. In dialoog, zes jaar na het Algemeen Verslag over de Armoede.

- [Het recht om een gezin te stichten en het recht op de bescherming van het gezinsleven](#), p. 99-136

Verlag 2004-2005. Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [De ouders ondersteunen bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden](#), p. 43-47.

12. Cultuur

Verlag 2004-2005. Armoede uitbannen. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie.

- [Garanderen van het recht tot deelname, bijdrage en opbouw van cultuur](#), p.57-62.

Service de lutte contre la pauvreté,
la précarité et l'exclusion sociale

Steunpunt tot bestrijding van armoede,
bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

Dienst zur Bekämpfung von Armut, prekären
Lebensumständen und sozialer Ausgrenzung

Adres

Koningsstraat, 138
1000 Brussel

Telefoonnummer Steunpunt

+32(0)2 212 31 67

Algemeen nummer

+32 (0)2 212 30 00

Fax

+32 (0)2 212 30 30

E-mail

armoedebestrijding@cntr.be

Website

www.armoedebestrijding.be